

2013 Verileriyle Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması

ERHAN GÜL

Uzman

BORA ÇEVİK

Uzman

İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR BÖLÜMÜ

NİSAN 2015

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ

I. İLLERİN GELİŞMİŞLİK ENDEKSİ

A. Endeksleme Çalışmasına Yönelik Metodolojik Açıklama

B. İllerdeki Gelişmişlik Seviyesine İlişkin Temel Bulgular

C. 2012 ve 2013 Sıralamalarının Karşılaştırması

D. Ekonomik Performanstaki Değişimin İllerin Gelişmişlik Düzeyine Etkisi

III. FİNANSAL GELİŞMİŞLİĞİN İLLERİN PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

A. Finansal Gelişmişlik Endeksi

B. İllerin Finansal Gelişim Potansiyeli

IV. GENEL DEĞERLENDİRME

I. Giriş

I. Giriş

İller arasındaki gelişmişlik farklılıklarının belirlenmesi; gelir dağılımı dengesizliklerinin giderilmesi, sosyal farklılıklarının ortadan kaldırılması ve özellikle bankacılık ve perakendecilik gibi ülke genelinde yaygın şube ağları ile hizmet vermeyi hedefleyen kurumların yatırım kararlarının yönlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

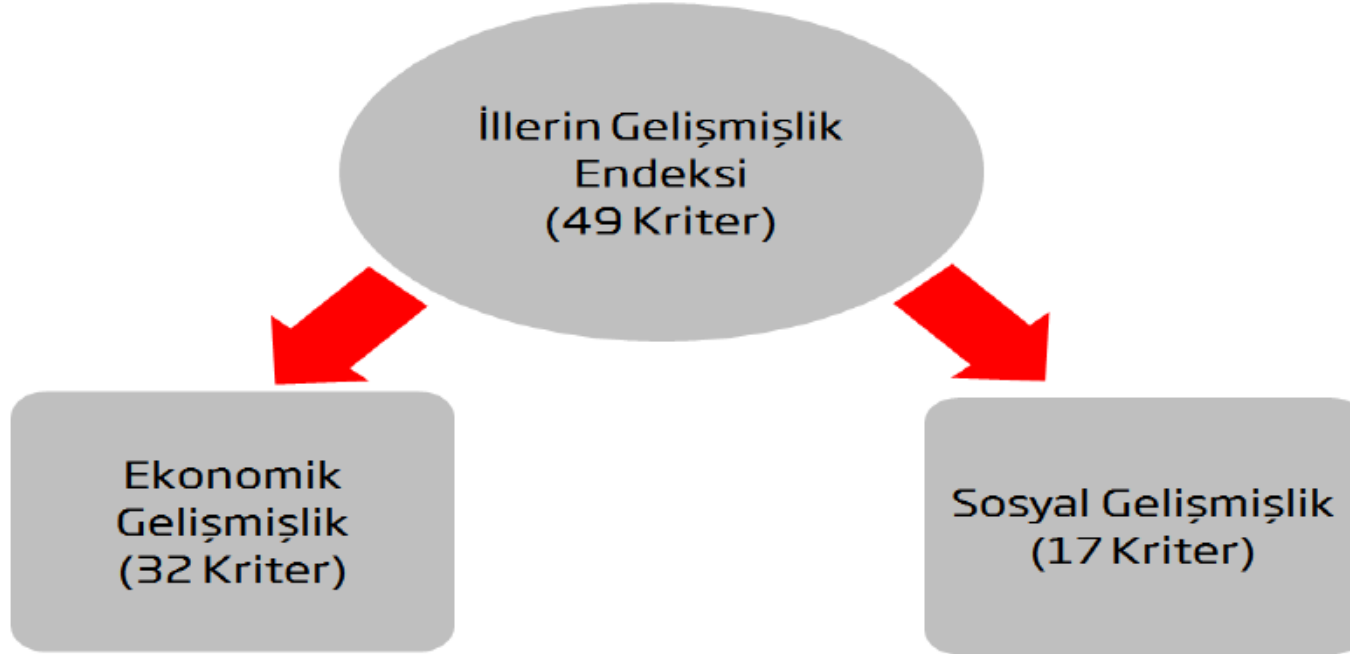
2013 yılı verileri kullanılarak hazırlanan endeks sonuçlarını sunduğumuz bu çalışmada, öncelikle Bölümümüzce oluşturulan “İllerin Gelişmişlik Endeksi”ne (İGE) ilişkin metodolojik açıklamalara yer verilmiştir. İkinci bölümde, 2013 yılı verileri kullanılarak oluşturulan endekse yönelik temel bulgular değerlendirilmiş, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri incelenmiştir. Ayrıca, illerin gelişmişlik düzeylerindeki değişimin belirlenebilmesi amacıyla 2013 yılı için hazırlanan endeks, bir önceki yılın endeksi ile karşılaştırılmış ve sıralamaları dikkat çekici ölçüde değişen iller ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. İzleyen bölümde, son yıllarda yavaşlayan ekonomik büyümenin illerin gelişmişlik düzeyi üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi amacıyla iktisadi faaliyetin hızlı bir büyüme sergilediği 2010-2011 dönemi ile 2012-2013 dönemi karşılaştırılmıştır.

Son bölümde ise, bankacılık sektörüne ilişkin veriler kullanılarak illerin finansal gelişmişlik düzeyleri (FİGE) hesaplanmıştır. Bu endeks, illerin önümüzdeki dönemde bankacılık sektörü faaliyetleri açısından gelişme potansiyelinin tespit edilebilmesi amacıyla finansal veriler hariç tutularak oluşturulan illerin gelişmişlik endeksi (İGE-F) ile karşılaştırılmıştır.¹

¹Daha önceki çalışmamız [“2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması”](#)

II. İllerin Gelişmişlik Endeksi

A. Endeksleme Çalışmasına Yönelik Metodolojik Açıklama

- İllerin Gelişmişlik Endeksi'nin oluşturulması kapsamında 49 kriter dikkate alınmıştır.
- İncelenen kriterlerden 32 tanesi ekonomik aktiviteyi, diğer 17 tanesi ise sosyal gelişmişlik seviyesini yansıtmaktadır.
- Benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında hazırladığımız endekste ekonomik gelişmişliği yansıtan kriterlerin daha yüksek bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle endeks sonuçlarının bankacılık faaliyetleri açısından sağlıklı bir değerlendirmeye imkan verdiği düşünülmektedir.

A. Endeksleme Çalışmasına Yönelik Metodolojik Açıklama

Ekonomik Gelişmişlik Kriterleri	Veri Kaynağı	Ekonomik Gelişmişlik Kriterleri	Veri Kaynağı
Nüfus	TÜİK	15 yaş altı nüfus oranı	TÜİK
Net göç	TÜİK	Otomobil sayısı	TÜİK
Tahsil edilen vergi gelirleri	Maliye Bakanlığı	İşgücüne katılım oranı	TÜİK
Yatırım teşvikleri	Ekonomi Bakanlığı	İşsizlik oranı	TÜİK
İSO 1000'deki şirket sayısı	ISO	Kamu yatırımları	Kalkınma Bakanlığı
İhracat 1000'deki şirket sayısı	TİM	Girişim sayısı	TÜİK
Elektrik tüketimi	TÜİK		
Kamyon sayısı	TÜİK	Sosyal Gelişmişlik Kriterleri	Veri Kaynağı
Traktör sayısı	TÜİK	Hava kirliliği	TÜİK
İhracat	TÜİK	Konut sahipliği oranı	TÜİK
İthalat	TÜİK	Doktor sayısı	TÜİK
Toplam açılan şirket sayısı	TÜİK	Hastane sayısı	TÜİK
Tasarruf mevduatı	BDDK	Yatak sayısı	TÜİK
Banka şube sayısı	BDDK	Bebek ölümleri	TÜİK
Nakdi krediler	BDDK	Sinema seyircisi sayısı	TÜİK
Takipteki alacaklar oranı	BDDK	Konut satışları	TÜİK
Gayrinakdi krediler	BDDK	Toplam iniş-kalkış sayısı (uçak)	TÜİK
ATM sayısı	TBB	Yolcu sayısı (havayolu)	TÜİK
POS sayısı	TBB	Taşınan yük (havayolu)	TÜİK
Üye iş yeri sayısı	TBB	Yenilikçilik*	Türk Patent Ens.
İnteraktif bankacılık müşteri sayısı	TBB	Lisans ve ön lisans öğrenci sayısı	TÜİK
Bitkisel üretim	TÜİK	Öğretim üyesi sayısı**	TÜİK
Hayvansal üretim	TÜİK	ADSL abone sayısı	BTK
Turizm	TÜİK	Sabit hat sayısı	BTK
Nüfus yoğunluğu	TÜİK	Mobil telefon sayısı	BTK
Nüfus gelişimi	TÜİK		

*Patent, faydalı model ve marka sayısı

**Yardımcı doçent, doçent ve profesör sayısı

A. Endeksleme Çalışmasına Yönelik Metodolojik Açıklama

- Gelişmişlik düzeyinin çok boyutlu bir kavram olduğu dikkate alındığında, bu tür endekslerin oluşturulmasında “temel bileşenler analizi”nin (principal components analysis-PCA) geniş ölçüde kullanıldığı görülmektedir. Bu sayede, gelişmişlik düzeyinin yorumlanmasında tek bir değişkene (GSYH, nüfus vb.) bağlı kalınması yerine daha fazla faktörün değerlendirmeye katılması sağlanmaktadır. Önceki yıllara ilişkin yaptığımız illerin gelişmişlik düzeyine ilişkin çalışmalarda da temel bileşenler analizi yöntemi benimsenmiştir.
- Temel bileşenler analizi yöntemiyle geniş bir veri seti daha küçük boyutlara indirgenmektedir. Yaptığımız analiz sonrasında, gelişmişlik seviyesini gösteren endeksin açıklayıcılık oranının %43 seviyesinde olduğu hesaplanmıştır. Söz konusu oran, oluşturulan endeksin veri setinin tamamını temsil etme konusunda yeterli olduğuna işaret etmektedir.

A. Endeksleme Çalışmasına Yönelik Metodolojik Açıklama

Değişkenlerin Gelişmişlik Endeksindeki Ağırlığı

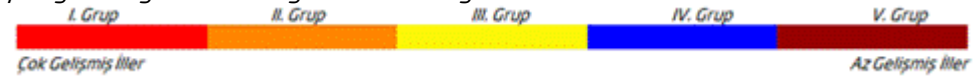
Kriter	Ağırlık	Kriter	Ağırlık	Kriter	Ağırlık
ATM Sayısı	0,21	Nüfus Yoğunluğu	0,19	Bitkisel Üretim	0,06
Üye İş Yeri Sayısı	0,21	İthalat	0,19	Elektrik Tüketimi	0,04
POS Sayısı	0,21	Yenilikçilik	0,19	Net Göç	0,04
İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayısı	0,21	Kamu Yatırımları	0,15	Öğretim Üyesi Sayısı	0,03
Şube Sayısı	0,21	Verilen Teşvikler	0,15	İş Gücüne Katılım Oranı	0,03
İnteraktif Müşteri Sayısı	0,20	Sinema Seyircisi Sayısı	0,14	Hayvansal Üretim	0,02
Konut Satışları	0,20	Mobil Telefon Sayısı	0,14	Yatak Sayısı	0,02
Nüfus	0,20	Taşınan Yük	0,13	İşsizlik Oranı	0,01
Açılan Şirket Sayısı	0,20	Turizm	0,12	Öğrenci Sayısı	0,01
Nakdi Krediler	0,20	Toplam İniş-Kalkış Sayısı	0,10	Takipteki Alacaklar Oranı	0,00
Tasarruf Mevduatı	0,20	Yolcu Sayısı	0,10	Hava Kirliliği	-0,03
Kamyon Sayısı	0,20	ADSL Abone Sayısı	0,10	15 yaş altı nüfus oranı	-0,04
Tahsil Edilen Vergiler	0,20	Araba Sayısı	0,09	Hastane Sayısı	-0,04
İSO 1000’deki Şirket Sayısı	0,20	Sabit Hat Sayısı	0,09	Bebek Ölümleri	-0,05
Gayri Nakdi Krediler	0,20	Doktor Sayısı	0,08	Konut Sahipliği Oranı	-0,11
İhracat 1000’deki Şirket Sayısı	0,19	Traktör Sayısı	0,07		
İhracat	0,19	Nüfus Gelişimi	0,07		

- İllerin gelişmişlik seviyesini gösteren endekste ATM, üye iş yeri ve POS sayısı gibi bankacılık sektörüne ilişkin değişkenlerin en yüksek ağırlığa sahip değişkenler arasında yer aldığı görülmektedir.
- Seçilen değişkenlerden 5 tanesi (hava kirliliği, 15 yaş altı nüfus oranı, hastane sayısı, bebek ölümleri ve konut sahipliği oranı) endekste negatif ağırlığa sahiptir.

B. İllerdeki Gelişmişlik Seviyesine İlişkin Temel Bulgular

İl	İGE	İl	İGE	İl	İGE	İl	İGE	İl	İGE
1 İstanbul	36,61	18 Aydın	0,49	35 Karaman	-1,03	52 Kırşehir	-1,39	69 Yozgat	-2,17
2 Ankara	12,41	19 Samsun	0,44	36 Sivas	-1,03	53 Ordu	-1,41	70 Kilis	-2,27
3 İzmir	8,09	20 Sakarya	0,42	37 Kahramanmaraş	-1,04	54 Aksaray	-1,48	71 Van	-2,32
4 Antalya	7,00	21 Manisa	0,31	38 Diyarbakır	-1,09	55 Giresun	-1,51	72 Bingöl	-2,35
5 Bursa	4,31	22 Hatay	0,31	39 Uşak	-1,11	56 Erzincan	-1,53	73 Kars	-2,44
6 Kocaeli	3,80	23 Çanakkale	0,19	40 Düzce	-1,12	57 Artvin	-1,57	74 Iğdır	-2,64
7 Muğla	2,69	24 Yalova	-0,12	41 Kırıkkale	-1,12	58 Osmaniye	-1,57	75 Şırnak	-2,69
8 Konya	2,16	25 Isparta	-0,14	42 Afyonkarahisar	-1,14	59 Mardin	-1,60	76 Ağrı	-2,93
9 Adana	2,04	26 Edirne	-0,31	43 Rize	-1,15	60 Tokat	-1,61	77 Ardahan	-2,94
10 Eskişehir	1,69	27 Zonguldak	-0,33	44 Burdur	-1,15	61 Çankırı	-1,79	78 Siirt	-2,99
11 Gaziantep	1,65	28 Bolu	-0,49	45 Erzurum	-1,17	62 Sinop	-1,81	79 Bitlis	-3,05
12 Denizli	1,26	29 Kütahya	-0,64	46 Şanlıurfa	-1,20	63 Niğde	-1,83	80 Muş	-3,07
13 Kayseri	1,21	30 Kırklareli	-0,73	47 Amasya	-1,21	64 Tunceli	-1,89	81 Hakkari	-3,21
14 Mersin	1,09	31 Malatya	-0,80	48 Bilecik	-1,21	65 Batman	-2,09		
15 Tekirdağ	1,09	32 Elazığ	-0,82	49 Bartın	-1,23	66 Gümüşhane	-2,11		
16 Trabzon	0,65	33 Karabük	-0,94	50 Çorum	-1,30	67 Bayburt	-2,12		
17 Balıkesir	0,62	34 Nevşehir	-1,01	51 Kastamonu	-1,37	68 Adıyaman	-2,17		

Not: İGE değerleri illerin "0" etrafındaki gelişmişlik dağılımını yansıtmakta olup negatif değerler herhangi bir olumsuzluğu ifade etmemektedir.

- İllerin gelişmişlik seviyesini ölçmeye yönelik oluşturulan endekste iktisadi faaliyete ilişkin veri sayısının fazla olduğu ve söz konusu verilerin gelişmişlik seviyesini güçlü bir şekilde açıkladığı görülmektedir. Bu nedenle, İGE genel olarak illerdeki ekonomik aktiviteye paralel bir seyir izlemektedir. 2013 yılı için oluşturulan endeks sonuçlarına göre ilk üç sırada İstanbul, Ankara ve İzmir yer almaktadır. Bu illeri Antalya, Bursa ve Kocaeli takip etmektedir. Bitlis, Muş ve Hakkari ise endekste son 3 sırada bulunmaktadır.
- Gelişmişlik endeksinin oluşturulmasının ardından illerin endeks değerleri arasındaki farkların incelenmesi de yararlı görülmektedir. Bu kapsamda, iller aldıkları endeks değerlerine göre en gelişmişten en az gelişmişe doğru 5 farklı gruba ayrılmıştır. Böylece, birbirine yakın endeks değerleri alan iller aynı grupta değerlendirilerek, gruplar arasındaki gelişmişlik düzeyi farklılıklarının daha detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır.

B. İllerin Gelişmişlik Seviyesine İlişkin Temel Bulgular

Coğrafi Bölgelerde Gelişmişlik Gruplarına Göre İl Sayıları

	I. Grup	II. Grup	III. Grup	IV. Grup	V. Grup
Marmara Bölgesi	3	4	5	-	-
Ege Bölgesi	1	4	3	-	-
Akdeniz Bölgesi	1	3	3	1	-
İç Anadolu Bölgesi	1	3	4	4	1
Karadeniz Bölgesi	-	2	7	6	2
G. Doğu Anadolu Bölgesi	-	1	2	1	5
Doğu Anadolu Bölgesi	-	-	3	2	9
Genel Toplam	6	17	27	14	17

En Fazla

Gelişmişlik Düzeyi

En Az

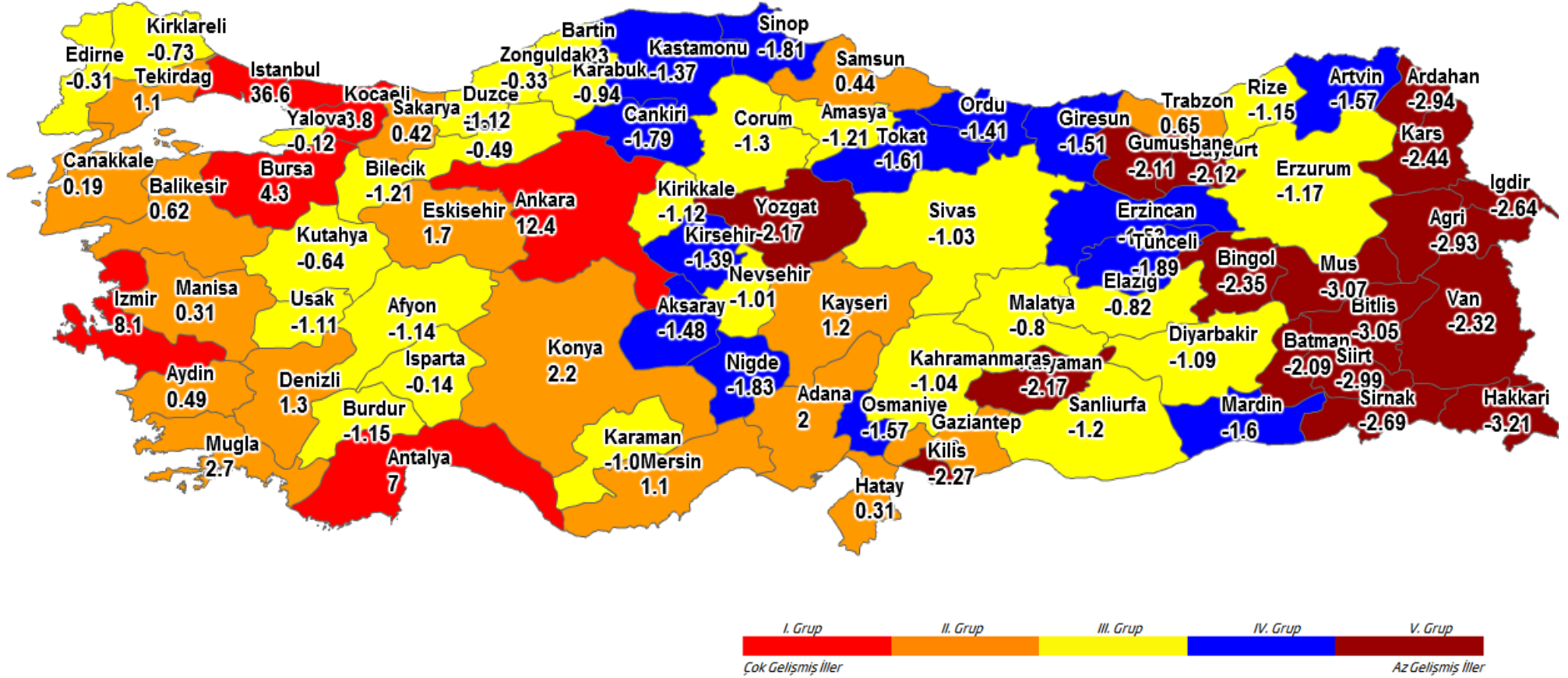
- Makro bir perspektifte bakıldığında, yapılan gruplamanın coğrafi bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını da ortaya çıkardığı dikkat çekmektedir.
- En gelişmiş illerin bulunduğu I. Grup’taki 6 ilin 3’ü Marmara Bölgesi’nde yer alırken, aynı grupta yer alan diğer iller Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi’nde bulunmaktadır. Sıralamanın tamamı dikkate alındığında Marmara Bölgesi en gelişmiş bölge konumundayken, bu bölgeyi Ege ve Akdeniz Bölgeleri takip etmektedir.
- Öte yandan, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri’ndeki iller düşük gelişmişlik düzeyleri ile dikkat çekmektedir.

B. İllerdeki Gelişmişlik Seviyesine İlişkin Temel Bulgular

- Endeks sonuçları incelendiğinde, Türkiye’de iller arasındaki gelişmişlik farkları belirginlik kazanmaktadır. Gelişmişlik seviyesinin batı illerinden doğu illerine gidildikçe azalması, Türkiye’de bölgeler arasındaki gelişim farklılığına işaret etmektedir. Ayrıca, gelişmişlik düzeylerinin coğrafi açıdan birbirine yakın illerde benzer bir görünüme işaret etmesi de dikkat çekmektedir. Nitekim,
 - ◆ En gelişmiş illerin yer aldığı I. gruptaki illerin genel olarak çevresindeki diğer illerin de refah seviyelerini yükselttiği görülmektedir.
 - ◆ II. grupta yer alan Gaziantep, Kayseri, Samsun ve Trabzon gibi illerin çevrelerindeki diğer illere kıyasla daha yüksek bir refaha sahip olmasına rağmen, söz konusu gelişmişlik düzeyinin komşu illere henüz tam anlamıyla yansımadağı gözlenmektedir.
 - ◆ III. gruptaki illerin oldukça geniş bir coğrafyaya yayıldığı izlenmektedir.
 - ◆ IV. gruptaki iller Orta ve Doğu Karadeniz ile Orta Anadolu’da yoğunlaşmıştır.
 - ◆ En az gelişmiş illeri içeren V. gruptaki iller ise Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde bulunmaktadır.

B. İllerdeki Gelişmişlik Seviyesine İlişkin Temel Bulgular

İllerin Gelişmişlik Gruplarına Göre Dağılımı (2013)

C. 2012 ve 2013 Sıralamalarının Karşılaştırması

- 2013 yılı için hazırlanan endekste 2012’ye kıyasla Sivas, Tunceli, Karabük ve Kastamonu’nun sıralamada en fazla yükseliş kaydeden, Van, Bilecik, Tokat ve Afyonkarahisar’ın da en hızlı düşüş kaydeden iller olduğu görülmektedir. Ancak, bu hareketlerin gelişmişlik düzeyi açısından çok önemli değişikliklere işaret etmemesi, diğer taraftan ilk 25 il arasındaki sıralama değişikliklerinin gelişmişlik açısından daha kayda değer olması nedeniyle bu kapsamdaki 6 ilin incelenmesi yararlı görülmüştür.

	İGE				İGE				İGE		
	2012	2013	Değişim		2012	2013	Değişim		2012	2013	Değişim
Sivas	44	36	8 ↑	Konya	9	8	1 →	Bartın	48	49	-1 →
Tunceli	72	64	8 ↑	Malatya	32	31	1 →	Bitlis	78	79	-1 →
Karabük	40	33	7 ↑	Samsun	20	19	1 →	Gaziantep	10	11	-1 →
Kastamonu	57	51	6 ↑	Şanlıurfa	47	46	1 →	Kahramanmaraş	36	37	-1 →
Giresun	59	55	4 →	Sinop	63	62	1 →	Kırklareli	29	30	-1 →
Karaman	39	35	4 →	Zonguldak	28	27	1 →	Rize	42	43	-1 →
Ağrı	79	76	3 →	Aksaray	54	54	0 →	Adıyaman	66	68	-2 →
Ardahan	80	77	3 →	Ankara	2	2	0 →	Bolu	26	28	-2 →
Aydın	21	18	3 →	Antalya	4	4	0 →	Elazığ	30	32	-2 →
Bayburt	70	67	3 →	Balıkesir	17	17	0 →	Kars	71	73	-2 →
Bingöl	75	72	3 →	Bursa	5	5	0 →	Kilis	68	70	-2 →
Çankırı	64	61	3 →	Çanakkale	23	23	0 →	Kırşehir	50	52	-2 →
Mardin	62	59	3 →	Diyarbakır	38	38	0 →	Mersin	12	14	-2 →
Amasya	49	47	2 →	Hakkari	81	81	0 →	Niğde	61	63	-2 →
Erzincan	58	56	2 →	Isparta	25	25	0 →	Şırnak	73	75	-2 →
İğdır	76	74	2 →	İstanbul	1	1	0 →	Uşak	37	39	-2 →
Kırıkkale	43	41	2 →	İzmir	3	3	0 →	Hatay	19	22	-3 →
Kütahya	31	29	2 →	Kocaeli	6	6	0 →	Manisa	18	21	-3 →
Sakarya	22	20	2 →	Muğla	7	7	0 →	Muş	77	80	-3 →
Burdur	45	44	1 →	Nevşehir	34	34	0 →	Osmaniye	55	58	-3 →
Çorum	51	50	1 →	Ordu	53	53	0 →	Siirt	74	78	-4 →
Denizli	13	12	1 →	Tekirdağ	15	15	0 →	Batman	60	65	-5 →
Edirne	27	26	1 →	Trabzon	16	16	0 →	Düzce	35	40	-5 →
Erzurum	46	45	1 →	Yalova	24	24	0 →	Van	65	71	-6 ↓
Eskişehir	11	10	1 →	Yozgat	69	69	0 →	Bilecik	41	48	-7 ↓
Gümüşhane	67	66	1 →	Adana	8	9	-1 →	Tokat	52	60	-8 ↓
Kayseri	14	13	1 →	Artvin	56	57	-1 →	Afyonkarahisar	33	42	-9 ↓

C. 2012 ve 2013 Sıralamalarının Karşılaştırması

- ◆ 2013 yılı için hazırlanan endekste ilk 25 arasında yer alan illerden gelişmişlik sıralaması en fazla iyileşen il **Aydın** olmuştur. 2013 yılında 18. sırada bulunan Aydın’ın makroekonomik göstergeleri benzer gelişmişlik seviyesindeki illere yakın bir performans sergilerken, ildeki konut satışlarının belirgin bir şekilde artış kaydetmesi ilin performansında etkili olmuştur. Nitekim, 2012 yılında 4.535 adet ile en fazla konutun satıldığı 26. il olan Aydın’da, 2013 yılında yurt dışı yerleşiklerin konut edinimlerini kolaylaştıran yasal düzenlemelerin de etkisiyle 24 binin üzerinde konut satılmış ve böylece Aydın en fazla konutun el değiştirdiği 12. il olmuştur.
- ◆ 2012 İGE endeksinde 13. sırada bulunan **Denizli**, 2013 yılında endekste 1 sıra yükselmiştir. Bu gelişmede, ihracatçı bir görünüme sahip olan ilin dış ticaret büyüklüklerindeki iyileşme etkili olurken, ildeki nakdi kredi hacminin yıllık bazda %52,4’lük artış kaydetmesi dikkat çeken bir gelişme olmuştur.
- ◆ 2013 yılında İGE’de 2 basamak yükselerek 20. sıraya yerleşen **Sakarya**’da, İSO-1000 listesinde yer alan şirket sayısındaki artış ile tasarruf mevduatındaki yıllık %31,6’lık genişleme göze çarpmaktadır.

	Aydın			Denizli			Sakarya			Türkiye Geneli		
	2012	2013	% Değ.	2012	2013	% Değ.	2012	2013	% Değ.	2012	2013	% Değ.
Nüfus (bin kişi)	1.007	1.021	1,4	951	963	1,4	902	917	1,7	75.627	76.668	1,4
İSO-1000 Firma Sayısı**	6	6	0	21	23	2	12	16	4	1.000	1.000	0
Tahakkuk Edilen Vergi*	851	968	13,7	879	1.134	29,0	741	831	12,0	277.873	325.035	17,0
İhracat (milyon USD)	711	697	-1,9	2.623	2.741	4,5	1.820	2.251	23,6	152.458	151.802	-0,4
İthalat (milyon USD)	293	267	-9,0	2.262	2.208	-2,4	1.150	1.639	42,6	197.061	217.119	10,2
Tasarruf Mevduatı*	4.971	5.900	18,7	5.291	6.180	16,8	2.342	3.081	31,6	445.255	523.935	17,7
Nakdi Krediler*	7.156	8.712	21,7	9.007	13.726	52,4	5.955	7.537	26,6	785.078	1.036.461	32,0
Gayrinakdi Krediler*	567	661	16,5	2.182	4.255	95,1	1.387	1.253	-9,7	220.531	304.506	38,1
TGA Oranı (%)**	3,7	3,6	-0,1	4,2	3,2	-1,0	3,3	3,3	0,0	2,9	2,7	-0,2

*milyon TL

**% değişim yerine fark alınmıştır.

C. 2012 ve 2013 Sıralamalarının Karşılaştırması

- ◆ Kriz sonrası dönemde en hızlı gelişme kaydeden iller arasında yer alan **Hatay**, 2013 yılı İGE endeksinde 2012’ye göre 3 basamak gerileyerek 22. sırada yer almıştır. Hatay’ın ithalatındaki belirgin gerileme bu gelişmede etkili olmuştur. ISO-1000 listesindeki firma sayısının 2 adet azalması ve ilin kredi portföyündeki genişlemenin %16,8 ile Türkiye ortalamasının altında kalması ön plana çıkan diğer gelişmelerdir.
- ◆ 2000’li yılların hızlı gelişen illerinden bir diğeri olan **Manisa** da İGE sıralamasında 2012’ye kıyasla 3 basamak gerileyerek 21. sıraya inmiştir. Söz konusu gerilemede kazanlar, makinalar, elektronik cihazlar vb. (84 no.lu fasıl) ile elektrikli makina ve cihazlar vb. (85 no.lu fasıl) fasıllarındaki belirgin düşüş nedeniyle ihracatın %56 azalması önemli bir rol oynamıştır.
- ◆ 2013 yılı İGE sıralamasında **Mersin** 2012 yılına kıyasla 2 sıra gerileyerek 14. sıraya inmiştir. Mersin’in ithalatındaki gerileme dikkat çekerken, bankacılık büyüklüklerindeki artışın da Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.

	Hatay			Manisa			Mersin			Türkiye Geneli		
	2012	2013	% Değ.	2012	2013	% Değ.	2012	2013	% Değ.	2012	2013	% Değ.
Nüfus (bin kişi)	1.484	1.503	1,3	1.346	1.359	1,0	1.683	1.706	1,4	75.627	76.668	1,4
İSO-1000 Firma Sayısı**	13	11	-2	16	17	1	8	9	1	1.000	1.000	0
Tahakkuk Edilen Vergi*	3.075	3.440	11,9	1.517	1.559	2,8	5.694	6.520	14,5	277.873	325.035	17,0
İhracat (milyon USD)	2.040	2.098	2,9	4.198	1.845	-56,1	1.311	1.472	12,3	152.458	151.802	-0,4
İthalat (milyon USD)	4.420	3.904	-11,7	3.618	2.926	-19,1	1.129	1.034	-8,5	197.061	217.119	10,2
Tasarruf Mevduatı*	5.477	6.538	19,4	3.949	4.504	14,1	6.636	7.608	14,7	445.255	523.935	17,7
Nakdi Krediler*	12.858	15.021	16,8	8.862	11.223	26,6	11.844	14.426	21,8	785.078	1.036.461	32,0
Gayrinakdi Krediler*	3.479	4.214	21,1	1.574	1.786	13,4	1.774	2.225	25,5	220.531	304.506	38,1
TGA Oranı (%)**	1,9	2,7	0,8	2,8	2,7	-0,2	4,0	3,9	0,0	2,9	2,7	-0,2

*milyon TL

**% değişim yerine fark alınmıştır.

D. Ekonomik Performanstaki Değişimin İllerin Gelişmişlik Düzeyine Etkisi

- Küresel krizden çıkış sürecinde, özellikle 2010 ve 2011 yıllarında (birinci dönem), Türkiye ekonomisi yıllık ortalama %9'luk büyüme performansı ile dünyanın en hızlı gelişen ülkeleri arasında yer almıştır. İzleyen dönemde ise gerek dış ticaret pazarlarımızdaki belirsizlikler gerekse yurt içinde alınan makroihtiyati önemlerle birlikte Türkiye'de iktisadi faaliyet belirgin bir şekilde yavaşlamış ve 2012-2013 (ikinci dönem) döneminde yıllık ortalama büyüme oranı %3,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.
- İller bazında iktisadi faaliyetin bu dönemde aynı hızlarda yavaşlamadığı bilinmektedir. İlimli büyüme sürecinin önümüzdeki yıllarda da korunacağı göz önüne alındığında, iller bazında daha detaylı analizler yapılmasının gerektiği düşünülmektedir.
- Bu amaçla, 2010 yılından itibaren elde edilen endeks sonuçları incelenmiş ve illerin sıralamaları birinci ve ikinci dönem olmak üzere 2 ayrı dönem için hesaplanmış ve daha sonra bu sıralamalar arasındaki farklar karşılaştırılmıştır.
- Her iki dönemde de ilk 3 sırada İstanbul, Ankara ve İzmir bulunurken, izleyen 4 ilin de sırasını koruduğu görülmektedir. İlk 25 il arasında en fazla gelişim kaydeden iller Samsun, Trabzon, Yalova ve Konya olurken, en zayıf performans sergileyen iller Adana, Isparta, Manisa, Eskişehir, Sakarya ve Mersin'dir. Endekste orta sıralara doğru ilerledikçe farkların genişlediği görülmekte olup Nevşehir, Sivas ve Kırşehir bu dönemde en hızlı yükselen iller olmuştur. Bu dönemde, Erzurum, Burdur ve Artvin ise endeksteki sırası en fazla gerileyen illerdir.

D. Ekonomik Performanstaki Değişimin İllerin Gelişmişlik Düzeyine Etkisi

	İGE Ortalaması				İGE Ortalaması				İGE Ortalaması		
	2010-11	2012-13	Değişim		2010-11	2012-13	Değişim		2010-11	2012-13	Değişim
Nevşehir	42	34	8 ↑	Van	69	68	1 ↗	Elazığ	30	31	-1 ↘
Sivas	47	40	7 ↑	Ağrı	78	78	0 →	Eskişehir	10	11	-1 ↘
Kırşehir	57	51	6 ↑	Ankara	2	2	0 →	Isparta	24	25	-1 ↘
Çankır	68	63	5 ↑	Antalya	4	4	0 →	Karabük	36	37	-1 ↘
Giresun	62	57	5 ↑	Aydın	20	20	0 →	Kırklareli	29	30	-1 ↘
Kahramanmaraş	42	37	5 ↑	Balıkesir	17	17	0 →	Manisa	19	20	-1 ↘
Kırıkkale	47	42	5 ↑	Bilecik	45	45	0 →	Mersin	12	13	-1 ↘
Ordu	57	53	4 ↗	Bursa	5	5	0 →	Siirt	75	76	-1 ↘
Diyarbakır	41	38	3 ↗	Çanakkale	23	23	0 →	Tokat	55	56	-1 ↘
Kütahya	33	30	3 ↗	Denizli	13	13	0 →	Yozgat	68	69	-1 ↘
Mardin	64	61	3 ↗	Gaziantep	11	11	0 →	Düzce	36	38	-2 ↘
Afyonkarahisar	40	38	2 ↗	Gümüşhane	67	67	0 →	Hakkari	79	81	-2 ↘
Aksaray	56	54	2 ↗	İstanbul	1	1	0 →	Kilis	67	69	-2 ↘
Ardahan	81	79	2 ↗	İzmir	3	3	0 →	Niğde	60	62	-2 ↘
Bartın	51	49	2 ↗	Karaman	37	37	0 →	Tunceli	66	68	-2 ↘
Bayburt	71	69	2 ↗	Kastamonu	54	54	0 →	Uşak	36	38	-2 ↘
Kars	74	72	2 ↗	Kayseri	14	14	0 →	Batman	60	63	-3 ↘
Samsun	22	20	2 ↗	Kocaeli	6	6	0 →	Erzincan	54	57	-3 ↘
Trabzon	18	16	2 ↗	Malatya	32	32	0 →	Sakarya	18	21	-3 ↘
Yalova	26	24	2 ↗	Muğla	7	7	0 →	Sinop	60	63	-3 ↘
Zonguldak	30	28	2 ↗	Tekirdağ	15	15	0 →	Şanlıurfa	44	47	-3 ↘
Amasya	49	48	1 ↗	Adana	8	9	-1 ↘	Şırnak	71	74	-3 ↘
Çorum	52	51	1 ↗	Adıyaman	66	67	-1 ↘	Osmaniye	53	57	-4 ↘
Hatay	22	21	1 ↗	Bingöl	73	74	-1 ↘	Rize	38	43	-5 ↓
İğdır	76	75	1 ↗	Bitlis	78	79	-1 ↘	Artvin	49	57	-8 ↓
Konya	10	9	1 ↗	Bolu	26	27	-1 ↘	Burdur	36	45	-9 ↓
Muş	80	79	1 ↗	Edirne	26	27	-1 ↘	Erzurum	37	46	-9 ↓

III. Finansal Gelişmişliğin İllerin Performansı Üzerindeki Etkileri

A. Finansal Gelişmişlik Endeksi

- İGE, illerin genel gelişmişlik düzeyi ile ilgili karşılaştırma yapılmasına imkân vermekle birlikte, endeks içerisindeki ağırlıkları dikkate alındığında finansal gelişmişlik kriterlerinin genel gelişim seviyesinde önemli bir belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda finansal gelişmişliğin etkisini ayırt edebilmek amacıyla iller bazında finansal gelişmişlik endeksi (FİGE) hesaplanmıştır.
- 2013 yılı için oluşturulan endeks sonuçlarına göre ilk üç sırada İstanbul, Ankara ve İzmir yer almaktadır. Bu illeri Antalya, Bursa ve Kocaeli takip etmektedir. Hakkari, Iğdır ve Bayburt ise finansal gelişmişlik bakımından son 3 sırada bulunmaktadır.

İl	FİGE	İl	FİGE	İl	FİGE	İl	FİGE	İl	FİGE
1 İstanbul	23,13	18 Aydın	-0,04	35 Çorum	-0,57	52 Osmaniye	-0,72	69 Batman	-0,79
2 Ankara	7,18	19 Eskişehir	-0,14	36 Sivas	-0,57	53 Yozgat	-0,72	70 Kars	-0,79
3 İzmir	4,05	20 Tekirdağ	-0,15	37 Isparta	-0,58	54 Niğde	-0,72	71 Erzincan	-0,80
4 Antalya	1,88	21 Sakarya	-0,20	38 Amasya	-0,61	55 Karaman	-0,73	72 Bingöl	-0,81
5 Bursa	1,61	22 Trabzon	-0,27	39 Tokat	-0,61	56 Aksaray	-0,74	73 Şırnak	-0,81
6 Kocaeli	0,82	23 Kahramanmaraş	-0,38	40 Rize	-0,61	57 Burdur	-0,74	74 Muş	-0,82
7 Adana	0,75	24 Giresun	-0,43	41 Kırklareli	-0,62	58 Kırşehir	-0,74	75 Bartın	-0,82
8 Konya	0,58	25 Diyarbakır	-0,44	42 Elazığ	-0,64	59 Gümüşhane	-0,74	76 Tunceli	-0,83
9 Mersin	0,35	26 Çanakkale	-0,49	43 Bolu	-0,65	60 Siirt	-0,75	77 Kilis	-0,84
10 Muğla	0,34	27 Ordu	-0,50	44 Van	-0,66	61 Yalova	-0,76	78 Ardahan	-0,84
11 Gaziantep	0,29	28 Afyonkarahisar	-0,50	45 Kastamonu	-0,67	62 Bilecik	-0,76	79 Hakkari	-0,86
12 Kayseri	0,11	29 Zonguldak	-0,50	46 Uşak	-0,68	63 Sinop	-0,76	80 Iğdır	-0,87
13 Balıkesir	0,07	30 Malatya	-0,51	47 Mardin	-0,69	64 Ağrı	-0,78	81 Bayburt	-0,88
14 Hatay	0,03	31 Şanlıurfa	-0,52	48 Nevşehir	-0,70	65 Kırıkkale	-0,78		
15 Denizli	0,02	32 Erzurum	-0,54	49 Karabük	-0,70	66 Artvin	-0,78		
16 Manisa	0,02	33 Edirne	-0,55	50 Düzce	-0,70	67 Çankırı	-0,78		
17 Samsun	0,00	34 Kütahya	-0,56	51 Adıyaman	-0,71	68 Bitlis	-0,79		

A. Finansal Gelişmişlik Endeksi

- Finansal gelişmişlik açısından ilk 3 ilin (İstanbul, Ankara ve İzmir) kendi aralarında da gelişmişlik farkı bulunmakla birlikte, genel olarak diğer 78 ilden belirgin şekilde farklılaştığı dikkat çekmektedir. Nitekim bankacılık sektörünün 2013 verileri ile hazırlanan aşağıdaki tablo da bu ayrışmayı teyit etmektedir.

2013	Mevduat (milyon TL)		Nakdi Krediler (milyon TL)		Şube Sayısı		ATM Sayısı	
	Tutar	Pay (%)	Tutar	Pay (%)	Adet	Pay (%)	Adet	Pay (%)
İstanbul	230.861	44,1	415.403	40,1	3.492	29,3	10.116	26,6
Ankara	53.205	10,2	125.225	12,1	1.159	9,7	3.430	9,0
İzmir	37.544	7,2	58.291	5,6	826	6,9	27.86	7,3
3 İlin Toplamı	321.609	61,4	598.918	57,8	5.477	46,0	16.332	42,9
Diğer İller	202.326	38,6	437.543	42,2	6.424	54,0	21.767	57,1
Genel Toplam	523.935	100,0	1.036.461	100,0	11.901	100,0	38.099	100,0

Kaynak: BDDK Fintürk, TBB

B. İllerin Finansal Gelişim Potansiyeli

- İllerin finansal gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinin ardından önümüzdeki dönemde bankacılık sektörü faaliyetleri açısından gelişme potansiyelinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede, finansal sektör verilerini de kapsayan İGE’nin illerin finansal potansiyelinin belirlenmesi için yapılacak değerlendirmelerde “yanlı” sonuçlar doğurabileceği düşüncesiyle, finansal sektör değişkenlerinin göz ardı edildiği yeni bir endeks (İGE-F) oluşturulmuştur.
- 2013 yılı İGE’de en gelişmiş iller kategorisinde değerlendirilen İstanbul, Ankara, Antalya, İzmir, Bursa, Kocaeli ve Muğla İGE-F endeksinde de ilk sıralarda yer almıştır. Orta sıralara doğru gidildikçe endeks değerleri arasındaki farkın daraldığı göze çarparken, son sıralarda Bitlis, Muş ve Hakkari bulunmaktadır.

İl	İGE-F	İl	İGE-F	İl	İGE-F	İl	İGE-F	İl	İGE-F
1 İstanbul	27,66	18 Balıkesir	0,86	35 Nevşehir	-0,69	52 Diyarbakır	-1,31	69 Kilis	-2,37
2 Ankara	10,36	19 Aydın	0,77	36 Kırıkkale	-0,74	53 Aksaray	-1,33	70 Adıyaman	-2,37
3 Antalya	7,76	20 Sakarya	0,74	37 Burdur	-0,76	54 Artvin	-1,33	71 Bingöl	-2,47
4 İzmir	7,23	21 Samsun	0,65	38 Sivas	-0,80	55 Şanlıurfa	-1,43	72 Kars	-2,59
5 Bursa	4,29	22 Yalova	0,56	39 Uşak	-0,81	56 Ordu	-1,45	73 Van	-2,72
6 Kocaeli	4,16	23 Isparta	0,52	40 Bilecik	-0,83	57 Osmaniye	-1,53	74 Iğdır	-2,88
7 Muğla	3,43	24 Manisa	0,48	41 Düzce	-0,85	58 Giresun	-1,55	75 Şırnak	-3,16
8 Eskişehir	2,60	25 Edirne	0,29	42 Bartın	-0,85	59 Tokat	-1,59	76 Ardahan	-3,17
9 Konya	2,43	26 Hatay	0,28	43 Rize	-0,89	60 Çankırı	-1,61	77 Ağrı	-3,39
10 Adana	2,02	27 Bolu	0,13	44 Amasya	-1,00	61 Tunceli	-1,63	78 Siirt	-3,48
11 Denizli	1,73	28 Zonguldak	0,07	45 Afyonkarahisar	-1,03	62 Sinop	-1,65	79 Bitlis	-3,50
12 Gaziantep	1,72	29 Kırklareli	-0,28	46 Erzurum	-1,06	63 Niğde	-1,76	80 Muş	-3,54
13 Tekirdağ	1,63	30 Kütahya	-0,29	47 Kırşehir	-1,11	64 Mardin	-1,85	81 Hakkari	-3,71
14 Kayseri	1,50	31 Karabük	-0,48	48 Kahramanmaraş	-1,12	65 Bayburt	-2,02		
15 Trabzon	1,15	32 Elazığ	-0,48	49 Kastamonu	-1,13	66 Gümüşhane	-2,06		
16 Mersin	1,08	33 Malatya	-0,61	50 Çorum	-1,16	67 Yozgat	-2,25		
17 Çanakkale	0,89	34 Karaman	-0,67	51 Erzincan	-1,27	68 Batman	-2,37		

- FİGE ve İGE-F sıralamaları karşılaştırıldığında, İGE-F’de üst sıralarda yer almasına rağmen finansal gelişmişlik açısından daha alt sıralarda yer alan illerin sosyo-ekonomik açıdan finansal sektör için özellikle orta ve uzun vadede gelişme potansiyeli barındırdığı düşünülmektedir. Bu çerçevede, söz konusu iki sıralama arasındaki farkın İGE-F lehine 10’un üzerinde olduğu iller finansal açıdan gelişme potansiyeline sahip iller olarak değerlendirilmiştir.

Sıralama			Sıralama			Sıralama			Sıralama		
İl	FİGE	İGE-F	İl	FİGE	İGE-F	İl	FİGE	İGE-F	İl	FİGE	İGE-F
İstanbul	1	1	Yalova	61	22	Rize	40	43	Mardin	47	64
Ankara	2	2	Isparta	37	23	Amasya	38	44	Bayburt	81	65
Antalya	4	3	Manisa	16	24	Afyonkarahisar	28	45	Gümüşhane	59	66
İzmir	3	4	Edirne	33	25	Erzurum	32	46	Yozgat	53	67
Bursa	5	5	Hatay	14	26	Kırşehir	58	47	Batman	69	68
Kocaeli	6	6	Bolu	43	27	Kahramanmaraş	23	48	Kilis	77	69
Muğla	10	7	Zonguldak	29	28	Kastamonu	45	49	Adıyaman	51	70
Eskişehir	19	8	Kırklareli	41	29	Çorum	35	50	Bingöl	72	71
Konya	8	9	Kütahya	34	30	Erzincan	71	51	Kars	70	72
Adana	7	10	Karabük	49	31	Diyarbakır	25	52	Van	44	73
Denizli	15	11	Elazığ	42	32	Aksaray	56	53	İğdır	80	74
Gaziantep	11	12	Malatya	30	33	Artvin	66	54	Şırnak	73	75
Tekirdağ	20	13	Karaman	55	34	Şanlıurfa	31	55	Ardahan	78	76
Kayseri	12	14	Nevşehir	48	35	Ordu	27	56	Ağrı	64	77
Trabzon	22	15	Kırıkkale	65	36	Osmaniye	52	57	Siirt	60	78
Mersin	9	16	Burdur	57	37	Giresun	24	58	Bitlis	68	79
Çanakkale	26	17	Sivas	36	38	Tokat	39	59	Muş	74	80
Balıkesir	13	18	Uşak	46	39	Çankırı	67	60	Hakkari	79	81
Aydın	18	19	Bilecik	62	40	Tunceli	76	61			
Sakarya	21	20	Düzce	50	41	Sinop	63	62			
Samsun	17	21	Bartın	75	42	Niğde	54	63			

IV. Genel Değerlendirme

Genel Değerlendirme–I

- Küresel krize rağmen güçlü bir büyüme performansı sergileyen Türkiye ekonomisindeki olumlu gelişmelerin illerdeki refah seviyesini de benzer bir yönde etkilediği görülmektedir. Öte yandan, bu dönemde bazı illerin gelişmişlik düzeyindeki artış diğer illere kıyasla daha hızlı bir şekilde gerçekleşirken, endeks sonuçları Türkiye’nin batısı ve doğusu arasındaki gelişmişlik farkının batı illeri lehine açılmaya devam ettiğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, sosyo-ekonomik gelişmişliğe göre iller gruplandırıldığında üst grupta yer alan illerin merkezinde genellikle bir “lider il” bulunduğu ve bu ilin çevresindeki illerin gelişimine de katkı sağladığı görülmektedir. Bu çerçevede, özellikle gelişmişlik açısından daha düşük performansa sahip olan bölgelerde lider bir il seçilerek gelişmenin sağlanmasının, bölge genelinde ekonomik gelişimin yaygınlaşmasına ve homojen hale gelmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Gelişmişlik düzeyleri ve konumları dikkate alındığında; Karadeniz Bölgesi’nde Samsun ve Trabzon’un, İç Anadolu Bölgesi’nde Kayseri’nin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise Erzurum, Gaziantep ve Diyarbakır’ın lider il konumuna gelerek çevresinde yer alan illerin gelişimine katkı sağlayabilecekleri düşünülmektedir.
- Bölümümüzce gerçekleştirilen “İllerin Gelişmişlik Endeksi” çalışmasının 2013 yılı sonuçlarına göre; 1. grupta yer alan İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa ve Kocaeli’nin en yüksek sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesine sahip iller olduğu ancak bu iller arasında da gelişmişlik farkının yüksek olduğu görülmektedir. Geri kalan 75 ilin 17’si 2. grup, 27’si 3. grup, 14’ü 4. grup ve 17’si de son grupta yer almaktadır. 1. grup hariç diğer gruplarda iller arası gelişmişlik farklarının daraldığı dikkat çekmektedir. Bölgesel olarak incelendiğinde ise, Marmara Bölgesi en gelişmiş bölge konumundayken, bu bölgeyi Ege ve Akdeniz bölgelerinin takip ettiği, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerin ise düşük gelişmişlik düzeyinde kaldığı belirlenmiştir.
- 2012 sonuçları ile karşılaştırıldığında ise, gelişmişliği nispeten yüksek illerden Aydın, Denizli ve Sakarya’nın 2013’te daha üst sıralara çıktığı, buna karşılık Manisa, Mersin ve Hatay’ın sıralamada bir miktar gerilediği görülmektedir. İller arasındaki marjın daraldığı orta gelişmişlikteki illerden Nevşehir, Sivas ve Kırşehir 2013 yılı değerlendirmesinde hızlı bir yükseliş kaydederken Erzurum, Burdur ve Artvin endekste sırası en fazla gerileyen iller olmuştur.

Genel Değerlendirme–II

- Türkiye ekonomisinin hızlı ve yavaş büyüme dönemlerinde illerin gelişmişlikleri incelendiğinde, her iki dönem arasında da ilk 3 sırada İstanbul, Ankara ve İzmir’in bulunduğu, izleyen 4 ilin de sırasını koruduğu görülmektedir. Bu dönemde en fazla gelişim kaydeden iller Konya ve Trabzon olurken, en zayıf performans sergileyen iller Adana, Eskişehir, Manisa ve Mersin olmuştur.
- Finansal ve ekonomik gelişmişlik bakımından karşılaştırıldığında ise, illerin sıralamasının her iki endekste genel olarak paralellik arz ettiği; İstanbul, Ankara ve İzmir’in öncü iller olduğu görülmektedir. Eskişehir, Yalova, Isparta, Bolu ve Kırklareli gibi illerde ise ekonomik gelişmişliğinin finansal gelişmişliğe tam olarak henüz yansımamış olduğu; dolayısıyla söz konusu illerin finansal gelişim açısından potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir.

YASAL UYARI

Bu rapor Bankamız uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır ve hiçbir şekilde finansal enstrümanların alım veya satımı konusunda tavsiye veya finansal danışmanlık hizmeti sağlanması olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamakta olup, raporu kaleme alan uzmanların kişisel görüş ve değerlendirmeleridir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İş Bankası A.Ş. hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

İşbu rapor üzerinde Bankamızın telif hakkı olup, Bankamızın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.